

ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA¹

DIO PRVI OSNOVNE ODREDBE

Glava I PREDMET ZAKONA I OBLICI OBAVLJANJA PRIVREDNIH DJELATNOSTI

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuje se osnivanje, registracija, upravljanje restrukturiranje, prestanak i druga pitanja od značaja za rad privrednih društava, preduzetnika i dijela stranog društva.

Kao i drugi kompanijski zakoni, Zakon o privrednim društvima (ZoPD) uređuje široku lepezu statusnih pitanja koja se javljaju kod imenovanih formi privrednih društava.² U načelu, dakle, ovaj zakon reguliše osnivanje privrednih društava, registraciju kao finalnu fazu osnivanja, upravljanje privrednim društvima, što podrazumijeva njihovu unutrašnju organizaciju (strukturu organa društva, međusobne odnose organa i međusobne odnose članova društva, te način vođenja poslova društva), a u širem smislu i zastupanje u pravnom prometu, tj. način sticanja prava i obaveza, potom različite modele restrukturiranja, kao i prestanak privrednih društava.

Kada je riječ o prestanku privrednih društava, vrijedi potcrtati da je ovim zakonom uređena isključivo likvidacija solventnih, dok se likvidaci-

---

¹ Zakon o privrednim društvima – ZoPD („Službeni list Crne Gore“, br. 65/2020 i 146/21).

² Iako je stručnoj javnosti to uglavnom poznato, na početku valja otkloniti par terminoloških nedoumica. U tekstu komentara, termini „crnogorski kompanijski zakon“ i „(crnogorski) Zakon o privrednim društvima“, na jednoj strani, kao i termini „kompanijsko pravo“ i „pravo društava“, na drugoj strani, koriste se kao sinonimi, što je već uobičajeno u stručnoj literaturi. Važno je, međutim, potcrtati da se termin „kompanija“, koji se takođe povremeno koristi u ovom komentaru, ne izjednačava niti ga treba izjednačiti sa terminom „privredna društva“. Kompanije su sinonim za društva kapitala – privredna društva kod kojih, uslovno rečeno, dominiraju interesi kapitala (vidjeti: *infra* komentar člana 2 ZoPD). U našem pravu su to akcionarska i društva s ograničenom odgovornošću, dok su druga evropska zakonodavstva na tom planu nerijetko raznovrsnija (vidjeti: Prilog II Direktive (EU) 2017/1132).

ja insolventnih privrednih društava obavlja u stečajnom postupku, koji je standardno uređen posebnim zakonom.³ Za razliku od prethodnog kompanijskog zakona (ZoPD (2002)), aktuelni zakonski tekst posebno uređuje ne samo dobrovoljnu već i prinudnu (sudsku) likvidaciju akcionarskih, a kroz shodnu primjenu tih odredaba i prinudnu likvidaciju ostalih formi privrednih društava. Ipak, domašaj ZoPD na ovom planu uglavnom se svodi na određivanje procesnih pretpostavki za otvaranje postupka prinudne likvidacije, dok je u pogledu samog postupka izričito predviđena shodna primjena zakona kojim se uređuje stečaj.

Odredba iz člana 1 ZoPD ukazuje na još jednu važnu okolnost u vezi s domenom primjene ZoPD. Naime, i pored legitimnog očekivanja dijela stručne javnosti i poslovne zajednice, crnogorski zakonodavac se ni ovog puta nije opredijelio za odvojeno regulisanje postupka registracije privrednih društava u formi posebnog zakona koji bi uređivao privredne registre i postupak registracije privrednih subjekata pred nadležnim organom. Na drugoj strani, krupna promjena koju ZoPD jeste donio na planu registracije ogleda se u prelasku s dobrovoljne na obaveznu registraciju preduzetnika i ortačkog društva, što je rezultat značajnih promjena zakonskog koncepta ovih subjekata.

Osim privrednih društava, zakon prepoznaje još dva oblika obavljanja privredne djelatnosti – preduzetnika i dio stranog društva. Oba će biti predmet detaljnije analize u daljem tekstu Komentara, tim prije što je u aktuelnom zakonu zadržan pristup iz prethodnog, na osnovu kojeg su i preduzetniku i dijelu stranog društva posvećeni posebni djelovi zakona. Na ovom mjestu, vrijedi potcrtati i to da se na oblike obavljanja privredne djelatnosti ne odnose pojedina pravila iz Dijela I – Osnovne odredbe ZoPD, što je posljedica okolnosti da se tim odredbama primarno uređuju pitanja koja su karakteristična za privredna društva.

---

³ Zakon o stečaju – ZoS („Službeni list Crne Gore“, br. 001/11, 053/16, 32/18, 62/18).

Oblici obavljanja privrednih djelatnosti

Član 2

- (1) Privredna društva su pravna lica koja obavljaju privrednu djelatnost u skladu sa zakonom i to:
- 1) ortačko društvo - "OD";
  - 2) komanditno društvo - "KD";
  - 3) akcionarsko društvo - "AD" i
  - 4) društvo sa ograničenom odgovornošću - "DOO".
- (2) Privrednu djelatnost mogu obavljati i:
- 1) preduzetnik i
  - 2) dio stranog društva.

Pored standardne klasifikacije privrednih društava i drugih oblika obavljanja privredne djelatnosti u skladu s principom *numerus clausus* (sistem pozitivne enumeracije), član 2 ZoPD donosi i novinu u vidu zakonske definicije privrednog društva u Crnoj Gori. Ista sadrži svega dvije bitne odrednice.

Prvo, definicijom privrednog društva u članu 2 stav 1 ZoPD, odstupilo se od anglo-američkog koncepta u regulisanju ortačkih i komanditnih društava, čijom primjenom u ZoPD (2002) im je oduzeto svojstvo pravnog lica.⁴ Dakle, sva privredna društva u Crnoj Gori sada imaju svojstvo pravnog lica, pa se to može smatrati jednom od njihovih bitnih karakteristika.

Druga odrednica privrednih društava koja se može uočiti iz njihove zakonske definicije jeste da ista obavljaju privrednu djelatnost, što je svakako nezaobilazna i nesporna karakteristika. Međutim, o samom pojmu privredne djelatnosti postoje brojna razmatranja, i to ne samo u pravnoj nauci. Štoviše, budući da pravo uglavnom predstavlja civilizovanu artikulaciju *de facto* sazrelih odnosa jedne društvene zajednice, to pravnicima u ovom slučaju valja poći od ekonomskog razumijevanja pojma privredne djelatno-

⁴ Različit pristup pravnom subjektivitetu društava lica u akademskoj literaturi redovno se ističe kao jedna od ključnih razlika između anglo-američkog i kontinentalno-evropskog sistema. No, kod druge grupe zemalja postoji izdiferenciran pristup. Tako, primjera radi, u zemljama koje baštine romansku pravnu kulturu, ortačaka i komanditna društva bez izuzetka imaju svojstvo pravnog lica. Na drugoj strani, u zemljama naslonjenim na germansku pravnu tradiciju postoje razlike, pa tako u samoj Njemačkoj ortakluci nemaju svojstvo pravnog lica, dok im je to svojstvo priznato u Sloveniji, Hrvatskoj, Srbiji, pa čak i Austriji. Više: Dorresteijin, A. F. M., Monteiro, T., Teichmann, C. i Werlauff, E., *European Corporate Law*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2009, str. 19; Vasiljević, M., *Kompanijsko pravo*, Beograd, 2019, str. 77–78.

sti. Na tom planu, najprostije rečeno, privredna djelatnost podrazumijeva svaku aktivnost koju privredni subjekat preduzima u cilju ostvarenja svrhe svog postojanja, što je najčešće maksimalizacija profita. Sa stanovišta prava i pravne nauke, pak, vrijedi potcrtati da to podrazumijeva različite faktičke i pravne radnje, uključujući i najširu lepezu pravnih poslova koje privredno društvo preduzima u svrhu realizacije svojih ciljeva, počevši od ugovora u privredi, preko jednostranih pravnih poslova, pa do potrošačkih i drugih ugovora koji u našem pravu nemaju karakter ugovora u privredi.⁵ Pritom, naravno, koncept privredne djelatnosti jednog društva, kao ukupnost njegovih ciljno usmjerenih aktivnosti, svakako valja razlikovati od registrovane djelatnosti kao elementa individualizacije društva (i užeg pojma), o kojem će posebno biti riječi.⁶

Uglavnom slična onima koje sriječemo u regionalnim kompanijskim zakonima, definicija privrednog društva iz ZoPD izvjesno nije odrazila sve konstitutivne elemente, tj. pretpostavke za nastanak privrednog društva. Izostavljeni su čak i elementi redovno prisutni u raznovrsnim, ali suštinski podudarnim teorijskim pristupima, poput pravnog posla kao osnova za udruživanje (osnivački akt), unošenja uloga u imovinu društva ili volje da se kreira privredno društvo kao poseban entitet (*affectio societatis*).⁷ Međutim, izostavljanje jedne od često potenciranih pretpostavki za konstituisanje privrednog društva iz predmetne definicije, čini se, nije slučajno.

---

⁵ Zakon o obligacionim odnosima – ZOO („Službeni list Crne Gore“, br. 47/2008, 4/2011 i 22/201), u članu 17 stav 2 ZOO, definiše ugovore u privredi kao ugovore koje društva i druga pravna lica koja obavljaju privrednu djelatnost, kao i preduzetnici zaključuju među sobom u obavljanju djelatnosti koje sačinjavaju predmete njihovog poslovanja ili su u vezi s tim djelatnostima. Time se van sadržine pojma ugovora u privredi ostavlja najveći broj ugovora koji brojna privredna društva svakodnevno zaključue.

⁶ Vidjeti: *infra* komentar člana 16 ZoPD.

⁷ Više o pokušajima određenja konstitutivnih elemenata privrednih društava u pravnoj nauci država kontinentalno-evropskog pravnog kruga, na primjer: Barbić, J., *Pravo društava – knjiga prva*, Zagreb, 2008, str. 133 *et seq.*

Konkretnije, dok primjera radi, u Sloveniji,⁸ Hrvatskoj,⁹ Srbiji,¹⁰ Bosni i Hercegovini,¹¹ kao i nekim drugim državama šireg regiona, poslovanje u cilju sticanja dobiti predstavlja neizostavni dio njihovih zakonskih definicija, dotle je crnogorski zakonodavac izbjegao da njihov lukrativni karakter učini bitnom odrednicom privrednih društava. Uzevši u obzir da je takva odrednica bila prisutna u definiciji iz člana 2 Nacrta ZoPD, navedena okolnost teško da je slučajna. Pitanje je, međutim, da li je i koliko to od značaja za privredni ambijent u Crnoj Gori?

Prije svega, valja primijetiti da je mogućnost osnivanja kompanija (*i. e.* društava kapitala) čiji su ciljevi isključivo ili primarno altruistički (eng. „not-for-profit company“) na formalnom planu odranije karakteristična za anglo-američka, a sve više i za evropska prava.¹² Zato se izostavljanje lukrativnog karaktera privrednih društava iz njihove zakonske definicije u Crnoj Gori može smatrati iskorakom u praćenju savremenih regulatornih tendencija, koje fokus kompanijskog prava sve više izmještaju s vlasnika i zaposlenih na održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje,¹³ između

---

⁸ Vidjeti: Član 3 stav 1 ZGD – Zakona o gospodarskih družbah („Uradni list Republike Slovenije“, št. 65/09, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13, 82/13, 55/15, 15/17 in 22/19).

⁹ Vidjeti: Član 3 ZTD – Zakona o trgovačkim društvima Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 111/12, 68/13, 110/15 i 40/19). U članu 3 stav 1 ZTD prvo se definiše generički pojam trgovca koji obuhvata sva lica, fizička i pravna, koja obavljaju privrednu djelatnost radi sticanja dobiti, da bi u stavu 6 tog člana trgovačko društvo i izričito bilo podvedeno pod pojam trgovca.

¹⁰ Vidjeti: Član 2 ZoPDRS – Zakona o privrednim društvima Republike Srbije („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, 44/2018, 95/2018 i 91/2019).

¹¹ Vidjeti: Član 2 stav 1 ZoPDBiH – Zakona o privrednim društvima Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 81/15).

¹² Primjera radi, novim danskim zakonodavstvom, iz 2013. godine, prepoznate su i kompanije čiji su ciljevi isključivo altruističke prirode, pa je raniji zahtjev da kompanije za cilj poslovanja moraju imati stvaranje dobiti uklonjen iz njihove zakonske definicije. Takođe, u nastojanju da ponude jedinstven instrument harmonizacije evropskog kompanijskog prava, grupa od 28 poznatih univerzitetskih profesora (predstavnik država članica EU) objavila je 2017. godine Evropski model kompanijskog zakona – EMKZ (eng. „European Model Company Act – EMCA“), koji će u doglednoj budućnosti izvjesno ostvariti snažan uticaj na razvoj nacionalnih prava. Uređujući pitanje svrhe kompanija, njegovi autori su izričito ostavili mogućnost osnivanja i onih koje nemaju za cilj ostvarivanje dobiti radi raspodjele članovima, pa čak ni povećanja sopstvene vrijednosti (čl. 1.06).

¹³ O širenju svrhe poslovanja i postojanja privrednih društava kroz afirmaciju doktri-

ostalog i kroz zakonsku razradu koncepta neprofitnih kompanija. Najzad, valja imati u vidu da u Crnoj Gori već decenijama posluju privredna društva u vlasništvu države i lokalnih samouprava čija svrha postojanja, utvrđena osnivačkim aktima, nije ni podjela, pa čak ni stvaranje (i reinvestiranje) dobiti, zbog čega bi potenciranje isključivo lukrativnog karaktera privrednih društava u novom zakonu – da je takvo rješenje usvojeno – nastavilo da problematizuje njihovo postojanje na tim osnovama.

Klasifikacija privrednih društava i drugih oblika obavljanja privredne djelatnosti iz prethodnog zakona zadržana je i u novom. Riječ je o tradicionalnim oblicima privrednih društava i dalje tipičnim za savremena zakonodavstva, pa je u tom smislu razumljivo opredjeljenje crnogorskog zakonodavca. Istina, pretežan broj evropskih država poznaje i druge forme privrednih društava, poput komanditnog društva na akcije koje je postojalo i u domaćem pravu do 2002. godine.¹⁴ No, imajući u vidu trenutne karakteristike i dinamiku crnogorske ekonomije, čini se da su četiri predviđene forme privrednih društava dovoljan formalni okvir za organizovanje privredne djelatnosti.

Budući da su primarno od teorijskog značaja, brojne klasifikacije zakonom utvrđenih (i drugih) oblika privrednih društava ovdje nijesu predmet detaljnijih analiza. Ipak, neke od njih su jasno prepoznate i reflektuju se u zakonu kroz različit regulatorni tretman odgovarajućih kategorija društava. Kao takve, zavrijeđuju određeni prostor i u tekstu Komentara Zakona o privrednim društvima.

Izvjeshno najbitnija i ujedno najpoznatija podjela privrednih društava jeste ona na *društva lica* (ortočka i komanditna društva) i *društva kapitala* (akcionarska i društva sa ograničenom odgovornošću). Prema ZoPD (2002), pravni okviri ove dvije kategorije društva bili su još različiti, imajući u vidu da ortočkim i komanditnim društvima nije bilo priznato svojstvo pravnog lica. No, pored brojnih drugih (unutrašnja organizacija, način istupanja u pravnom prometu, naziv društva...), jedna od dvije dosadašnje ključne razlike zadržana je i u odredbama ZoPD. Konkretno, izuzev komanditora kao jedne od dvije vrste članova komanditnog društva, članovi društava lica (ortoci i komplementari) odgovaraju solidarno i neograničeno za obaveze društva. Na drugoj strani, članovi društva sa ograničenom

---

ne, tj. standarda društveno odgovornog poslovanja: Savković, V., „Društvena odgovornost kompanija“, *Pravni život*, br. 12/2009, str. 425–436.

¹⁴ Ovaj oblik privrednog društva postojao je i u Crnoj Gori za vrijeme važenja Zakona o preduzećima Savezne Republike Jugoslavije („Službeni list SRJ“, br. 29/1996, 33/1996, 29/1997, 59/1998, 74/1999 i 36/2002), koji je u Crnoj Gori stavljen van snage donošenjem ZoPD (2002).

odgovornošću i akcionari *de facto* odgovaraju samo do visine svog uloga. Međutim, formalno (*de jure*), osim u posebnim situacijama,¹⁵ ova lica uopšte i ne odgovaraju za obaveze društva, jer ZoPD predviđa strog režim unosa uloga u društvo, na osnovu kojeg se udjeli ili akcije u društvu stižu tek po unosu cjelokupnog uloga. Drugim riječima, u trenutku sticanja odgovarajućih akcija ili udjela, ulog, tj. imovina koju su članovi društava kapitala zauzvrat dužni unijeti u društvo već je vlasništvo društva.

Druga podjela privrednih društava koja se neposredno reflektuje u tekstu ZoPD je ona na *sukcesivna* i *simultana* društava. U prvom slučaju, riječ je o društvima koja se osnivaju uz javni poziv za upis i uplatu akcija u postupku realizacije osnivačke emisije akcija. Takva su sukcesivna akcionarska društva iz člana 110 ZoPD. U drugom slučaju, riječ je o simultanim akcionarskim društvima (član 111 ZoPD), kao i o svim ortačkim, komanditnim i društvima s ograničenom odgovornošću.

Podjelu na sukcesivna i simultana društva važno je razlikovati od podjele na *javna* i *nejavna* društva koju, shodno savremenim regulatornim standardima, ZoPD razrađuje još detaljnije. Budući da je ista predmet posebne analize člana 4 ZoPD, ovdje je dovoljno naglasiti da su javna društva emitenti hartija od vrijednosti (e. g. akcije, korporativne obveznice) i drugih finansijskih instrumenta kojima se trguje na regulisanom tržištu hartija od vrijednosti. Prema tome, jedno simultano društvo može postati i javno, ukoliko sprovede uspješnu javnu emisiju, baš kao što i akcije ili druge hartije od vrijednosti sukcesivnog društva iz određenog razloga mogu biti povučene iz trgovine na uređenom (regulisanom) tržištu, čime takvo društvo stiče karakter nejavnog. U kontekstu pozitivnopravne razrade ove klasifikacije vrijedi naglasiti da su za javna društva, shodno njihovom značaju za ukupne ekonomske prilike, zakonom inaugurisana i specifična pravila, poput većeg broja članova kolektivnih organa upravljanja ili veće zastupljenosti nezavisnih direktora u njima.

Obaveza postavljanja kolektivnog organa upravljanja s određenim procentom učešća nezavisnih direktora u njegovom sastavu predviđena je zakonom i za društva s ograničenom odgovornošću koja imaju status velikog pravnog lica,¹⁶ što je pokazatelj da je ovim zakonom dijelom preuzeta i regulatorno razrađena i odgovarajuća podjela pravnih lica iz Zakona o

---

¹⁵ Izuzetak u ovom kontekstu, naravno, jesu situacije u kojima dolazi u obzir primjena instituta zabrane zloupotrebe svojstva pravnog lica iz člana 12 ZoPD, kada i članovi društva s ograničenom odgovornošću, akcionari i komanditori mogu odgovarati ličnom imovinom za obaveze društva.

¹⁶ Član 297 stav 4 ZoPD.

računovodstvu (ZoRČ).¹⁷

U zakonu je prepoznata i podjela na *višečlana* i *jednočlana* društva, tako što je poslovanje jednočlanih akcionarskih i društava s ograničenom odgovornošću dodatno uređeno u skladu s Direktivom 2009/102/EC.¹⁸

Konačno, ZoPD prepoznaje i podjelu na *matična (kontrolna)* i *zavisna (kontrolisana)* društva. Između ostalog, to čini i kroz savremenu definiciju pojma kontrole, čime su posredno definisani i pomenuti tipovi privrednih društava.¹⁹

Najzad, pored privrednih društava, ZoPD prepoznaje još dva oblika obavljanja privredne djelatnosti – preduzetnika i dio stranog društva. Kroz uvođenje obavezne registracije, mogućnosti angažovanja poslovođe i druge novine, koncept preduzetnika doživio je relativno značajne izmjene, koje su detaljnije analizirane u komentarima članova Dijela II – Preduzetnik. Koncept dijela stranog društva ostao je praktično nepromijenjen u odnosu na ZoPD (2002), iako je prilikom rada na tekstu ZoPD bilo dilema, koje nijesu nove,²⁰ o tome da li bi dio stranog društva uopšte trebalo klasifikovati kao poseban oblik obavljanja privredne djelatnosti. No, u odnosu na tu dilemu, koja je uglavnom teorijskog karaktera, čini se kako je bitnija okolnost da se koncept dijela stranog društva prenijet iz ZoPD (2002) pokazao potrebnim i uglavnom funkcionalnim, budući da veliki broj stranih društva koja posluju u Crnoj Gori za sredstvo realizacije svojih poslovnih aktivnosti bira upravo ovaj zakonski model.²¹

---

¹⁷ Zakon o računovodstvu („Službeni list Crne Gore“, br. 145/21). Članom 6 ZoRČ utvrđena je i u daljem tekstu Zakona razrađena podjela na mikro, mala, srednja i velika pravna lica, shodno standardizovanim kriterijumima za ovu oblast.

¹⁸ Vidjeti: Član 108 i član 267 ZoPD.

¹⁹ Vidjeti: Član 32 stav 5 ZoPD.

²⁰ Vidjeti: Radonjić, D., *Komentar Zakona o privrednim društvima*, Podgorica, 2003, str. 39.

²¹ Pored ovog načina ulaska na crnogorsko tržište, Zakon o stranim investicijama – ZSI („Službeni list CG“, br. 18/2011, 45/2014 i 73/2019) prepoznaje i druge „oblike stranih investicija u Crnoj Gori“ – osnivanje sopstvenog društva u svojstvu suvlasnika ili jedinog vlasnika, sticanje udjela ili akcija u privrednom društvu i kupovinu privrednog društva (član 4 ZSI).

Primjena zakona

Član 3

Ovaj zakon primjenjuje se i na privredna društva koja su osnovana u skladu sa posebnim zakonom i drugim propisom.

Za situacije u kojima to nije izričito predviđeno drugim propisima, član 3 ZoPD donosi odredbu kojom se primjena ovog zakona proširuje i na privredna društva osnovana u skladu s posebnim zakonom. Međutim, u odnosu na privredna društva koja se osnivaju u skladu s posebnim zakonom, ZoPD predstavlja dopunski, sporedni izvor prava. Zato se isti ima primijeniti samo kada posebnim zakonom nije uređeno pitanje na koje se odgovor kasnije traži (i nalazi) u odredbama kompanijskog zakona. Čak i tada je primjena odredaba ZoPD moguća pod uslovom da nije u suprotnosti sa duhom posebnog zakona ili da nije izričito isključena.

U našem pravu su relativno brojna privredna društva – po formi, uglavnom akcionarska – čije su osnivanje i druga statusna pitanja uređeni posebnim zakonima, zbog prirode njihove (registrovane) djelatnosti. Prije svih, riječ je o bankama, tj. kreditnim institucijama, čije su osnivanje, organizaciona i finansijska struktura, restrukturiranje, likvidacija, stečaj, pa čak i poslovanje u sklopu grupe društava detaljno uređeni posebnom zakonskom regulativom.²² U manjem obimu nego kod banaka, statusna pitanja kod društava za osiguranje, društava za reosiguranje i društava za posredovanje u osiguranju takođe su uređena posebnim zakonima.²³ U zakonu o tržištu kapitala (ZTK),²⁴ kojim je stavljen van snage raniji Zakon o hartijama od vrijednosti (ZHV),²⁵ između ostalog, uređeni su osnivanje i druga statusna pitanja akcionarskih društava od posebnog značaja za funkcionisanje tržišta kapitala. Prije svih, tim zakonom se detaljno uređuju osnivanje, organi-

---

²² Prije svega, riječ je o Zakonu o kreditnim institucijama – ZKI („Službeni list Crne Gore“ br. 72/2019, 82/2020 – ispravka i 8/2021) i Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka – ZoSLB („Službeni list Republike Crne Gore“ br. 47/01 i „Službeni list Crne Gore“ br. 62/08, 44/10, 72/19).

²³ Zakon o osiguranju – ZoO („Službeni list Republike Crne Gore“, br. 078/06, 019/07, „Službeni list Crne Gore“, br. 053/09, 073/10, 040/11, 045/12, 006/13, 055/16 i 146/21) i Zakon o likvidaciji i stečaju društava za osiguranje – ZLSDO („Službeni list CG“ br. 42/2015).

²⁴ Zakon o tržištu kapitala – ZTK („Službeni list Crne Gore“ br. 01/18)

²⁵ Zakon o hartijama od vrijednosti – ZHV („Službeni list Republike Crne Gore“, br. 059/00, 010/01, 043/05, 028/06, „Službeni list Crne Gore“, br. 053/09, 073/10, 040/11, 006/13).

zaciona struktura i druge posebnosti organizatora tržišta (kapitala), što je zakonski termin za berze. Pored njih, ovaj zakon djelimično uređuje osnivanje, organizacionu strukturu i prestanak Centralnog klirinškog depozitnog društva – CKDD, u ZHV poznatog pod nazivom Centralna depozitarna agencija (CDA), kao i investicionih društava čiji spektar usluga obuhvata one koje su prema ZHV obavljala privredna društva u statusu brokera, dileira, investicionog menadžera ili investicionog savjetnika. Nadalje, u skladu sa Zakonom o investicionim fondovima – ZIF,²⁶ kao posebna akcionarska društva, osnivaju se zatvoreni investicioni fondovi i društva za upravljanje, dok se društva za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondovima osnivaju u skladu sa Zakonom o dobrovoljnim penzionim fondovima – ZDPF.²⁷ Nadalje, Zakonom o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikrokreditiranju i kreditno-garantnim poslovima – ZFLF,²⁸ u formi akcionarskog ili društva s ograničenom odgovornošću, ustanovljena je mogućnost i u pojedinim aspektima razrađen postupak osnivanja i struktura kapitala lizing društava, faktoring društava, društava za otkup potraživanja i mikrokreditnih finansijskih institucija. Konačno, pojedina privredna društva u državnom vlasništvu dovoljno su značajna da „zaslužuju“ čak i zakonski tekst posvećen isključivo njima. Kod nas je to, primjera radi, slučaj sa Investiciono-razvojnim fondom Crne Gore, akcionarskim društvom čije su osnivanje, organizacija i djelatnost uređeni istoimenim zakonom.²⁹

---

²⁶ Zakon o investicionim fondovima – ZIF („Službeni list Crne Gore“, br. 054/11, 013/18).

²⁷ Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima – ZDPF („Službeni list Republike Crne Gore“, br. 078/06, 014/07, „Službeni list Crne Gore“, br. 073/10, 040/11 i 013/18).

²⁸ Zakon o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikrokreditiranju i kreditno-garantnim poslovima – ZFLF („Službeni list Crne Gore“ br. 72/19).

²⁹ Zakon o investiciono-razvojnem fondu – ZIRF („Službeni list Crne Gore“, br. 088/09, 040/10, 080/17).

Član 3 ZoPD predviđa primjenu ovog zakona i na privredna društva koja su osnovana ne samo u skladu s posebnim zakonima, već i „u skladu sa drugim propisima“. Kako bi to mogli biti samo propisi veće pravne snage od zakona, jasno je da je na prvom mjestu riječ o izvorima međunarodnog prava. To bi, naravno, mogli biti i oni tradicionalni, poput ratifikovanih multilateralnih ili bilateralnih međudržavnih ugovora, čiji bi cilj, na primjer, bilo osnivanje neke vrste inkorporisanog „joint venture-a“ (kakav crnogorsko pravo i ne poznaje). Ipak, u pitanju su izuzetno rijetke situacije. Zato se s pravom može pretpostaviti kako citirana formulacija predstavlja pripremu za očekivanu primjenu ovog zakona na aktuelne i buduće forme privrednih društava izvorno uređenih pravom Evropske unije, *sui generis* pravnim sistemom koji egzistira u međuprostoru između nacionalnog i međunarodnog prava.³⁰ Konkretno, ako ne bude radikalnih promjena u tom dijelu unijskog prava, na osnovu poznatih instrumenata sekundarnog prava Evropske unije – Uredbe (EZ) 2167/2001 i Uredbe (EEZ) 2137/85, koje se, za razliku od direktiva, primjenjuju neposredno na teritoriji država članica, u Crnoj Gori će danom pristupanja Evropskoj uniji biti dozvoljeno osnivanje još dva tipa privrednih društava. Riječ je, naravno, o evropskom akcionarskom društvu (*Societas Europaea*) i evropskom ekonomskom interesnom udruženju.³¹

---

³⁰ Više o poziciji pravnog sistema Evropske unije u odnosu na nacionalna prava država članica i sistem međunarodnog prava, te načelima na osnovu kojih se – između ostalog, i na polju kompanijskog prava – efikasno obezbjeđuje njegova neposredna primjena i supremacija u odnosu na ta dva, uslovno rečeno, konkurentna pravna sistema: Savković, V., *Pravo unutrašnjeg tržišta Evropske unije – privatnopravni aspekti*, Podgorica, 2019, str. 33–42.

³¹ Do dana pristupanja Evropskoj uniji, u formi posebnog zakonskog teksta ili izmjena ZoPD, Crna Gora će izvjesno usvojiti i pravila kojima se dodatno uređuju uslovi i način primjene ovih uredbi. Više: Savković, V., „*Societas Europaea (SE)* – u susret usklađivanju crnogorskog prava privrednih društava sa pravnom tekovinom Evropske unije“, *Pravni zbornik Udruženja pravnika Crne Gore*, broj 3/2013, str. 91–109.

Društvo od javnog interesa

Član 4

Društvo od javnog interesa je akcionarsko društvo (javno akcionarsko društvo) i društvo sa ograničenom odgovornošću (javno društvo sa ograničenom odgovornošću) koje se osniva u skladu sa ovim zakonom i koje emituje hartije od vrijednosti i druge finansijske instrumente koji su uključeni u trgovanje na regulisanom tržištu u Crnoj Gori ili inostranstvu, na zahtjev emitenta.

S obzirom na nedoumice koje su koncept društva od javnog interesa pratile još od vremena javne rasprave o tekstu Nacrta ZoPD, na početku je važno potcrtati nekoliko osnovnih činjenica. Prije svega, društva od javnog interesa (i. e. javna društva) nijesu posebna forma privrednih društava, već je riječ o akcionarskim i društvima s ograničenom odgovornošću tipičnim po tome što se njihovim hartijama od vrijednosti i drugim finansijskim instrumentima trguje na organizovanom tržištu kapitala, dakle, na crnogorskoj ili stranoj berzi. Druga dilema prisutna u crnogorskoj javnosti bila je da li društva s ograničenom odgovornošću uopšte mogu emitovati serijske hartije od vrijednosti i drugi berzanski materijal? Odgovor je, naravno, potvrđan. Istina, za razliku od evropskih, pa čak i regionalnih iskustava na planu emisije korporativnih obveznica, u Crnoj Gori tek odnedavno imamo jedan takav slučaj.³² Štoviše, zakon koji predstavlja *sedes materiae* za emisiju (serijskih) hartija od vrijednosti (ZTK) emitenta definiše kao pravno lice koje emituje hartije od vrijednosti, pa s te strane ne bi bilo smetnje da se u ulozu, primjera radi, emitenta obveznica, iako je to iz brojnih razloga malo vjerovatno, nađu i društva lica.³³

Ovdje vrijedi naglasiti i okolnost da koncept društva od javnog interesa nije nov u crnogorskom pravu. Naime, još 2016. godine prepoznao ga je prethodni Zakon o računovodstvu uvođenjem subjekta od javnog interesa, što jeste širi, ali pojam koji izričito uključuje i društva od javnog interesa.³⁴

³² U pitanju su obveznice (oznaka simbola trgovine MJKR i MJK2) emitenta MFI „Moj Kredit“ DOO Podgorica, kojima se trguje na MTP ME tržištu Montenegroberze AD Podgorica. Istina, shodno odredbama ZTK (član 3) i Pravilima Montenegroberze – PM (član 52), MTP ME nije segment regulisanog tržišta, pa navedeno i u tom smislu slična društva nijesu obveznici primjene striktnijih standarda korporativnog upravljanja koji se primjenjuju na društva od javnog interesa (javna društva), poput onog o većem broju članova odbora direktora.

³³ Član 16. stav 1 ZTK.

³⁴ Član 8 stav 4 ZoRČ (2016) („Službeni list Crne Gore“, br 052/16), pri čemu je ista

Pritom, izvorno je koncept subjekata od javnog interesa preuzet iz prava Evropske unije, tj. tri njegova instrumenta koji daju uglavnom istu definiciju istog. Riječ je o Direktivi 2013/34/EU i Direktivi 2014/56/EU, kojima se harmonizuje računovodstvo odnosno revizija kompanija u državama članicama Evropske unije, kao i o Uredbi (EU) 537/2014, koja detaljnije uređuje upravo reviziju subjekata od javnog interesa.

U odnosu na koncept subjekta (društva) od javnog interesa iz gore navedenih sekundarnih izvora prava Evropske unije i ZoRČ, u definiciju iz člana 4 ZoPD uvedena je i dodatna odrednica. Konkretno, da bi se jedno akcionarsko ili društvo s ograničenom odgovornošću moglo smatrati javnim u skladu sa ZoPD, pored toga što njegove hartije od vrijednosti moraju biti uključene u trgovanje na regulisanom tržištu kapitala u Crnoj Gori ili inostranstvu, to mora biti učinjeno i na zahtjev samog emitenta. Ova odrednica, međutim, uglavnom je suvišna. Naime, iako ZTK, (samo) načelno, poznaje mogućnost da hartija od vrijednosti koja je već uključena u trgovanje na jednom regulisanom tržištu bude uključena u trgovanje i na drugom tržištu bez saglasnosti emitenta,³⁵ uvođenje hartije na regulisano tržište u Crnoj Gori bez saglasnosti emitenta teško je i zamisliti u bliskoj budućnosti.

Podjela na javna i nejavna društva već decenijama je nezaobilazan trend u uporednoj regulatornoj politici koji uglavnom rezultira detaljnijim i strožim zakonskim okvirom na planu jačanja transparentnosti (finansijsko i drugo izvještavanje) i drugih oblika kontrole poslovanja javnih društava. Razlog je očito u širem značaju ovih društava, koji se ogleda u njihovom uticaju na rad i stabilnost nacionalnih i globalnih finansijskih tržišta. Naime, sama činjenica da se njihovim hartijama ili drugim finansijskim instrumentima trguje na re-

---

definicija sadržana i u aktuelnom zakonu koji uređuje računovodstvo (član 9 stav 4 ZoRČ). S tim u vezi, pored društava čijim se hartijama trguje na organizovanom tržištu, pojam subjekta od javnog interesa iz ZoRČ uključuje i banke, druge finansijske institucije, osiguravajuća društva i velika pravna lica. Razlozi svrstavanja ovih privrednih društava u kategoriju subjekata od javnog interesa leže u karakteru njihove djelatnosti i/ili njihovoj veličini (broj zaposlenih, visina prihoda i vrijednost aktive).

³⁵ Član 188 stav 5 ZTK. Predmetnu mogućnost ZTK poznaje samo načelno, ne uređujući preciznije niti postupak niti uslove za njenu realizaciju, kojoj rijetko svjedočimo čak i u praksi razvijenijih tržišta. Takva pravila ne postoje ni na nivou podzakonske regulative koju donosi Komisija za tržište kapitala (KTK). Najzad, iako Pravila Montenegroberze AD Podgorica – jedinog organizatora tržišta ovlašćenog za upravljanje regulisanim tržištem kapitala u Crnoj Gori – takođe predviđaju ovu mogućnost, neophodna regulatorna razrada uslova za njenu realizaciju izostaje i na nivou autonomne regulative.

gulisanom (uređenom) finansijskom tržištu proizvodi dvije važne posljedice. Prvo, zbog okolnosti da je riječ o najprestižnijem obliku tržišta kapitala, postoji pretpostavka o primjeni visokih standarda korporativnog upravljanja, što unaprijed podiže nivo povjerenja i podstiče interesovanje investicione javnosti za hartije od vrijednosti koje su uvrštene u kotaciju na njemu. Drugo, krug vjerovatnih kupaca tog berzanskog materijala čini cjelokupna crnogorska i šira javnost. Pritom, samo manji dio te velike mase fizičkih i pravnih lica su institucionalni investitori koji profesionalno prate razvoj tržišta i poslovne rezultate emitenata, čak i kada ti rezultati nijesu dovoljno transparentni ili objektivno predstavljeni. Veći dio su, uslovno rečeno, laici koji sličnim analizima redovno nijesu dovoljno vični. Zato nacionalni zakonodavci, isprovocirani globalnim ekonomskim krizama koje su izazvane netransparentnim izvještavanjem i fingiranjem poslovnih rezultata od strane uprava kompanija čije se hartije od vrijednosti kotiraju na poznatim berzama, posljednjih decenija uvode sve strože uslove poslovanja javnih društava. Njihov primarni cilj je upravo zaštita laičkog dijela investicione javnosti kroz prevenciju i sankcionisanje opisanih i sličnih negativnih tendencija, kojima smo sve češće svjedoci posljednjih decenija.

Što se posebnog tretmana društava od javnog interesa (*i. e.* javnih društava) u crnogorskom pravu tiče, pretežan dio takvih rješenja prirodno je sadržan u zakonu kojim se primarno uređuju javna emisija hartija od vrijednosti i tržište kapitala uopšte (ZTK), te u zakonima koji uređuju oblast računovodstva (ZoRČ) i revizije (Zakon o reviziji (ZoRV)).³⁶ Kada je ZoPD u pitanju, na ovom mjestu samo načelno konstatacija da se najbitnija, ne i jedina, razlika u tretmanu javnih društava ogleda u većem broju članova kolektivnih organa upravljanja i značajnijem prisustvu nezavisnih direktora u njima.

Najzad, javna društva ne treba poistovjećivati ni s javnim preduzećima, koja crnogorsko zakonodavstvo takođe prepoznaje. Štoviše, u crnogorskom pravu termin „javno preduzeće“ ima najmanje dva različita značenja. Javna preduzeća uređena su posebnim Zakonom o javnim preduzećima (ZJP),³⁷ uključujući njihovu specifičnu svrhu, postupak osnivanja, unutrašnju organizaciju i specifičan tretman u slučaju nelikvidnosti (*i. e.* obavezu osnivača da obezbijedi nesmetano obavljanje djelatnosti od javnog interesa). Drugo, shodno članu 6 stav 1 tačka 6 Zakona o sprečavanju korupcije (ZSK),³⁸ u smislu tog zakona, javna preduzeća su definisana i kao privredna društva u

³⁶ Zakon o reviziji, „Službeni list Crne Gore“, br. 1/2017.

³⁷ Zakon o javnim preduzećima, „Službeni list Socijalističke Republike Crne Gore“, br. 6/91.

³⁸ Zakon o sprečavanju korupcije, „Službeni list Crne Gore“, br. 53/2014 i 42/2017.

kojem država ili opština imaju najmanje 33% (registrovanog) kapitala. To, naravno, mogu biti i javna i nejavna privredna društva, baš kao što mogu biti i društva lica ili društva kapitala.